

Eerste Oostenrijkse Wasserbauer-voerrobot in Nederland

‘We willen het qua arbeid lekker aankunnen’

Op het bedrijf van Erik en Ronald Enting in Zuidveld (DR) draait de eerste Wasserbauer-voerrobot van Nederland. Dat de broers hun eigen koers durven varen, blijkt daarnaast uit het beperkte antibioticumgebruik, de bewust lange tussenkalftijd en het feit dat ze hun grote stal ook op de lange termijn niet wensen vol te zetten.

Tot vorig jaar zomer voerden Erik (46) en Ronald (42) Enting uit Zuidveld (DR) hun 160 koeien met een voerdoseerwagen. De wagen werd in lagen geladen en mede omdat de koeien in drie groepen zijn verdeeld – hoogproductief, laagproductief en droogstaand – kostte dat de nodige tijd. Goed doseren bleek daarbij niet altijd even eenvoudig. „Er ging per ongeluk wel eens flink te veel van een voersoort in, wat we

dan de volgende dag weer probeerden te compenseren”, aldus Ronald.

Geen aanpassingen

De broers wilden dan ook al jaren automatisch voeren en werken sinds augustus 2013 als eerste in Nederland met een voerrobot van het Oostenrijkse merk Wasserbauer. „Het is nu veel rustiger in de stal. Je probeert te voeren

als de koeien de melkstal uitkomen, zodat ze eerst een tijdje naar het voerhek gaan en dan pas gaan liggen. En dat lukt nu ook”, merkt Erik. Bij de keuze voor een automatisch voersysteem hadden de mannen als voorwaarde gesteld dat ze geen aanpassingen aan de stal hoefden te doen en daarnaast wilden ze een betrouwbaar systeem. De tot dusver beschikbare systemen hingen aan de rail of volgden een strip op de vloer,

De Wasserbauer MixMeister 3000 verdeelt het voer voor de koeien. De voerkar rijdt over de voergang en beweegt zich voort langs de geleiderail boven het voerhek. De voerkar krijgt stroom via een sleepcontact.

De voorraadbunkers zijn op hoogte geplaatst. Op de voorgrond de aanvoervijzel voor de bierbostel, die in een voorraadbak buiten de stal ligt opgeslagen.

De voerkar rijdt onder de afstort van de voorraadbunker, waarna de opvallend rustig draaiende walsen de gewenste hoeveelheid voer van de kuilblokken af frezen (niet zichtbaar) en in de voerkar deponeren.

beide niet ideaal volgens de broers Enting. „Bij zo'n automatisch rijdend karretje heb ik mijn twijfels over hoe de batterij zich houdt bij koud weer”, stelt Ronald. Hij twijfelt ook aan de soliditeit van de voornoemde systemen. „Oostenrijk is degelijkheid ten top. Ze kijken niet op een paar kilo hout en ijzer meer of minder”, aldus Ronald.

Drie kuub

De Wasserbauer MixMeister 3000 rijdt over de voergang en beweegt zich voort langs een geleiderail die boven het voerhek is gemonteerd. Omdat de voerkar niet hangt, maar rijdt, kan deze met 3 kuub een relatief grote inhoud hebben. Stroom krijgt de voerkar via een sleepcontact, die langs de stroomrail beweegt, die boven de geleiderail is gemonteerd. Op de geleiderail zitten contactpunten, zodat de voerkar weet waar hij zich bevindt en welk voer hij waar moet doseren.

De voerkeuken bestaat bij de broers Enting uit vier voorraadbunkers, een voor de snijmaïs, een voor stro en twee voor de graskuil. De ene voor een bovenste blok en de andere voor een onderste blok uit de lasagnekuil. Daarnaast worden er mineralen en bierbostel via vijzels gevoerd, zodat de voerkar in totaal zes laadplaatsen heeft. Het voer valt vanuit de voorraadbunkers rechtstreeks in de voerkar, zonder dat er opvoerbanden aan te pas komen. „We wilden zo min mogelijk toeters en bellen. Het kost allemaal energie en onderhoud”, vindt Ronald.

Bunker op hoogte

Wat aan de buitenkant van de stal opvalt, is dat de voorraadbunkers op hoogte zijn geplaatst. De broers zetten er kuilblokken van 1,5 meter hoogte in. „Daarom is de maïskuil precies 1,5 meter hoog en de graskuil precies 3 meter. Zo kunnen we efficiënt werken”, aldus Erik. In een bunker kunnen vijf kuilblokken tegelijk worden opgesteld en aan het eind van de bunker bevindt zich een grote, opvallend rustig draaiende wals, die de gewenste hoeveelheid voer van de blokken af freest en in de voerkar laat vallen. „Volgens de Oostenrijkers moet de voerkar voldoende lang mengen, maar we hebben de

mengtijd al wat ingekort en dat gaat prima. Mengen vraagt namelijk vrij veel stroom”, verklaart Ronald. Jan de Jonge van importeur Zonna uit Beilen heeft de energiekosten van de voerrobot inmiddels op 5,07 euro per dag berekend. „Het totale verbruik is 1.292,30 kW à 0,20 euro = 258,46 euro / 51 dagen = 5,07 euro”, aldus De Jonge. De stroom wordt geleverd door zonnepanelen die op het dak liggen. Over de aanschafkosten van de voerrobot wil De Jonge niet veel kwijt. „Reken maar 120.000 tot 140.000 euro voor een bedrijf met 80 tot 100 koeien.”

Luifel

De voerrobot is bij Enting ingepast in de bestaande stal. Alleen bij de voerkeuken is er een aanpassing gedaan en aan de voorkant van de stal hebben de broers een luifel gemaakt, zodat de voerkar droog van de ene naar de andere voergang aan weerszijden van de stal kan rijden. Voor de voerrobot moet de voergang een minimale breedte hebben van 2,5 meter, maar de broers zijn blij dat hun voergang zo breed is dat ze er ook met de trekker op kunnen. „Het is onverstandig om te besparen op de hoeveelheid ruimte in de stal. Het gaat om relatief weinig geld, terwijl voldoende ruimte vroeg of laat altijd van pas komt”, vindt Ronald. Overigens hoefde hij sinds de robot in augustus 2013 begon te voeren, nog nooit met de trekker de voergang op. „Maar je weet het maar nooit.”

De voerrobot voert de nieuwmelkte koeien zes keer per dag, de oudmelkte vier keer en de droge koeien drie keer. De voerkar schuift het voer ook aan. „De voerrobot moet tien jaar moeiteloos draaien, is ons verzekerd”, aldus Erik. „En hij gaat efficiënt met het voer om, want hij voert elke dag exact hetzelfde. Indien nodig kunnen we het rantsoen eenvoudig aanpassen, door er bijvoorbeeld enkele procenten bij of af te doen. We hoeven niet meer te compenseren.”

Geen melkrobot

Zo overtuigd Erik en Ronald zijn van een automatisch voersysteem, zo weinig vertrouwen hebben ze in een automatisch melksysteem. „Ik geloof niet in het uitbesteden van het melken aan een robot”,

stelt Ronald. „Dat is een veel ingewikkelder techniek. Hij levert zoveel data, dat kun je nooit analyseren.” „Een melkrobot is bovendien te duur en in de melkstal ben je in twee uur per keer klaar”, voegt Erik toe. Hij melkt meestal in de 2 x 12 stands 70 graden melkstal. „Nee, geen rapid exit. In een rapid exit ben je heel lang aan het schoonmaken; dan kun je net zo goed wat langer melken”, vindt Ronald.

„We hebben ook geen hekel aan melken en als een koe wat mankeert, kunnen we dat direct aanpakken”, stelt Erik. Hij doet op het feit dat in geval van een melkrobot de attentielijst moet worden bekeken en de betreffende koe vervolgens in de stal moet worden opgezocht. Niet dat de broers snel ingrijpen overigens. „Bij een hoog celgetal gebruiken we niet meteen antibiotica, we smeren mintzalf”, vertelt Erik. „Bij een uierontsteking geneest 70 procent vanzelf en met de 30 procent waarbij dat niet het geval is, zou je eigenlijk niet verder moeten willen. Een hard kwartier blijft ook niet altijd hard, het kan de volgende melkbeurt gewoon weer zacht zijn.”

Weinig droogzetantibiotica

De broers blijken vooruitstrevende denkers. „Toen bleek dat het antibioticumgebruik aan banden zou worden gelegd, zijn wij gaan bedenken hoe we daar op zouden kunnen inspelen”, zegt Ronald. Het blijkt dat al drie ►

Van de vier op hoogte geplaatste voorraadbunkers zijn er twee voor graskuil, een voor maïs en een voor stro. In een bunker kunnen vijf kuilblokken tegelijk worden geplaatst.

De stal is met vijf grote strohokken opvallend ruim gebouwd.

De strohokken bevinden zich in het midden van de stal, naast de 2 x 12 stands 70 graden melkstal.

jaar lang 70 procent van de koeien zonder antibiotica wordt drooggezet. „We willen de koeien onder de 10 liter melk per dag laten zakken, voordat we ze droogzetten. We sturen daarop met de inseminatiedatum”, aldus Erik. Het geforceerd naar beneden brengen van de productie kort voor de droogstand, bijvoorbeeld door middel van een strorantsoen, is met het oog op stress voor de mannen geen optie.

De koeien worden of met een droogzetantibioticum of met OrbeSeal drooggezet. De dubbeltherapie achten de broers overbodig. „Je moet wel blijven controleren, door de uiers van de droge koeien zo nu en dan even na te voelen”, meent Erik. De broers hebben niet de indruk dat het verminderde antibioticumgebruik in de droogstand tot meer mastitisgevallen leidt tijdens de lactatie. „We zeven de biestmelk na het afkalven stevast uit als uiergezondheidscheck”, stelt Ronald. Inmiddels hebben de broers ook een koe zonder OrbeSeal drooggezet. „Die had een dagproductie onder de 5 liter en dan komt de keratineplug als het goed is vanzelf”, weet Erik.

Hormonen

Net zoals de broers het antibioticumgebruik tot een minimum proberen te beperken – het aantal dierdagdoseringen bedroeg in 2013 0,61 en in 2012 1,24 – geldt dat ook voor het hormoongebruik. „We spuiten al

Video

Het melkveebedrijf van de gebroeders Enting uit Zuidveld (DR) is het eerste bedrijf in Nederland dat is uitgerust met een automatisch voersysteem van het Oostenrijkse merk Wasserbauer. Melkvee maakte een video waarin de werking van het systeem is te zien. Bekijk de video op www.melkvee.nl in het dossier Melkvee Magazine.

twee jaar lang geen koe meer tochtig en realiseren daardoor een tussenkalf tijd van tussen de 440 en 450 dagen”, vertelt Ronald. „Wij insemineren de koeien afhankelijk van hun productie en conditie. Er zijn koeien die 200 dagen aan de melk zijn, voordat ze voor het eerst geïnsemineerd worden”, zegt Erik. „Dat de tussenkalf tijd kort moet zijn, wordt je aangepraat. De verkoop van tochtdetectiesystemen levert de leveranciers geld op.”

De broers hebben dan ook geen moeite met een recente uitzending van het tv-programma Radar waarin stichting Wakker Dier haar beklag deed over het gebruik van vruchtbaarheidshormonen in de melkveehouderij. „In het programma zei fokkerijprofessor Johan van Arendonk dat het spuiten van hormonen om zo een korte tussenkalf tijd te realiseren niet in het belang is van de boer, niet van de koe en ook niet van de consument. Hij heeft daar gelijk in”, vindt Erik. „Een koe die gezond is, hoeft je geen hormonen in te spuiten”, stelt Ronald. „Bovendien boert dit veel ontspannender.”

Doormelken

„Alles wat uit Amerika komt overwaaien

is niet goed”, vindt Erik, doelend op het concept van ovulatiesynchronisatie. „En een korte tussenkalf tijd past ook niet in het antibioticareductieverhaal.” De broers melken de koeien gerust door als de productie ten tijde van de beoogde droogzetdatum nog te hoog is. „Dat kan ook omdat in geval van een droogzetantibioticum de melk zeven weken niet geleverd mag worden. Als je die niet gebruikt, is het niet erg als een koe eerder kalft.” Toch blijkt een droogstand van 30 dagen wel minimaal, omdat anders de melkproductie in de volgende lactatie onvoldoende op gang komt. „Mocht dat het geval zijn, dan zijn de gehalten wel hoger en insemineren we zo’n koe juist weer wat eerder”, stelt Erik.

Stal nooit vol

Het is opvallend dat de gebroeders Enting door het antibioticum- en hormoongebruik te verlagen het zich eigenlijk alleen maar gemakkelijker weten te maken. Het vergt echter wel een andere manier van denken. Dat komt ook tot uiting bij de bedrijfsomvang. De broers bouwden acht jaar geleden een stal voor 210 koeien, terwijl ze er nog altijd ‘slechts’ 160 houden. „We wilden de oude stal

Bedrijfsgegevens

Ronald (42, links) en Erik (46) Enting melken in Zuidveld (DR) 160 koeien met een rollend jaargemiddelde van 8.500 kilo melk met 4,30 procent vet en 3,45 procent eiwit. Hoewel ze beiden een gezin hebben, zetten de mannen het werk hoofdzakelijk samen rond, waarbij Ronald op het oorspronkelijke bedrijf woont en Erik ernaast. Erik huisvest de dekstieren en het jongvee. Het bedrijf beschikt over een quotum van 1,5 miljoen kilo melk. Bijzonder is dat de broers

het in de laatste jaren door de quotumverruiming vergaarde quotum hebben verkocht, omdat ze 160 koeien samen goed aan kunnen, maar veel meer niet. Dat ondanks dat er in de acht jaar oude stal 210 koeien kunnen worden gehuisvest. Het stiergebruik bestaat voor de helft uit eigen stieren en voor de andere helft uit KI-stieren als Berix Mool, Shot AI, Dempsey, Stonewall, Banker, Pilot, Ammo, D Maslund en Lilac. Het rantsoen bestaat uit graskuil,

Links (buiten beeld) de melkstal, op de achtergrond de voorraadbunkers en rechts de met gehakseld stro ingestrooide ligboxen.

Om de voerkar droog van de ene naar de andere voergang aan weerszijden van de stal te laten rijden, hebben de broers Enting een luifel aan de voorkant van de stal gebouwd.

platgooien en een nieuwe zetten en dan ook meteen maar wat groter”, aldus Ronald. „Je weet ook niet wat de volgende generatie wil, mocht die zich aandienen.”

Erik en Ronald ervoeren echter dat 160 koeien met zijn tweeën goed haalbaar is, maar veel meer niet. Daarom besloten ze het quotum dat ze de afgelopen jaren als gevolg van de quotumverruiming ontvingen, te verkopen. „We willen het qua arbeid lekker aankunnen”, verklaart Ronald. De mannen vinden dat sommige boeren maar beter wat minder koeien zouden kunnen houden. „Als het bedrijf je boven het hoofd groeit, ben je bijvoorbeeld net te laat bij een koe die kalven moet”, stelt Ronald. „Het voordeel van een niet te volle stal is bovendien dat de ziektedruk lager is.”

Weidegang goedkoper

Wie in de stal komt, merkt dat er inderdaad niet op ruimte is beknipt. Midden in de stal, naast de melkstal, is er een grote, met een betonmuur omheinde ruimte. Deze ruimte telt vijf strohokken, die dienen als afkalfstal en ziekenboeg. Verder telt de stal 213 ligboxen, die zijn ingestrooid met gehakseld stro. Op de roostervloer is geen schuif te vinden. „Een mestschuif of -robot kost een hoop geld en we vragen ons af wat de meerwaarde is”, stelt Ronald.

De stal is opgedeeld in 60 ligboxen voor de nieuwmelkte groep, 108 boxen voor de oudmelkte groep en 45 boxen voor de droge koeien. Met het oog op de omvang van de melkstal heeft de nieuwmelkte groep een vaste omvang (vijf rijen), zodat als er eentje

kalft, er tegelijkertijd ook een koe van de nieuwmelkte naar de oudmelkte groep verhuist.

In de zomer lopen alle melkgevende dieren in één groep, ‘omdat twee koppels weiden niet te doen is’. Wel wordt de oudmelkte groep in het najaar enkele weken langer geweid, om zo de nieuwmelkte koeien beter op maat te kunnen voeren. De broers weiden hun koppel omdat ze het mooi vinden, maar ook omdat het goedkoper is. „Zeker in het voorjaar. Je kunt goed melken van voorjaarsgras, de krachtvoerkraan kan dan een stuk worden dichtgedraaid”, aldus Erik.

Eigen stieren

De koeien krijgen maximaal 8 kilo krachtvoer via krachtvoerautomaten en worden in de melkstal niet gevoerd. De voerrobot verzorgt de rest van het rantsoen, waarbij de nieuwmelkte koeien 15 kilo, de oudmelkte 5 kilo en de droge koeien ‘een beetje’ mais krijgen. De Entings voeren geen soja. „Het is toch te gek dat we veel geld betalen om het oerwoud te laten kappen”, vindt Ronald. „Met bierbostel hebben we genoeg eiwitaanvulling.”

De koeien worden op het oorspronkelijke bedrijf gehuisvest, dat wordt bewoond door Ronald met zijn gezin. Erik woont er met zijn gezin naast en huisvest het jongvee, dat dus niet met de robot kan worden gevoerd. „Dat is ook niet nodig, want die krijgen alleen graskuil, wat we in blokvorm voor het voerhek zetten”, aldus Erik.

Erik huisvest ook stieren. De mannen insemineren namelijk zo ongeveer de helft

van de koeien met sperma van hun eigen stieren, waarvan ze zo nu en dan een sprong laten invriezen. „Belangrijk bij de stierselectie zijn het afkalfgemak, de draagtijd en een paar generaties goede koeien”, aldus Erik, die dekstieren van Van Gogh, Stol Joc en Umanoir heeft.

Veldmader Mick

Eén stier vertrok inmiddels naar de KI. „KI Samen deed ooit een oproep voor goede Jorryn-dochters en daar hebben we op gereageerd. We hadden namelijk een goede Jorryn uit de proefperiode”, vertelt Erik. Kleinzoen Veldmader Mick (Woodstock x Win 395 x Jorryn x Juror) staat inmiddels als ‘toekomststier’ bij KI Samen. Moeder Mieke 1146 en grootmoeder 1005 zijn nog op het bedrijf aanwezig en zijn de vijfde en zesde generatie AB-koeien (minimaal 85 punten voor het exterieur). Opvallender qua exterieur is echter de fraaie vaars Mieke 1368 (v. Sheriff), een dochter van Mieke 1146.

„We kijken bij het kiezen van de stieren met het oog op inteelt niet alleen naar de bovenste helft van de ranglijst en maken zelf de combinaties”, aldus Erik. Stieren die worden gebruikt, zijn Berix Mcol, Shot Al, Dempsey, Stonewall, Banker, Pilot en Ammo. „Maar we gebruiken ook wel eens stieren met wat ander bloed. Stieren die niemand gebruikt, als de Deense D Maslund of Delta Lilac, die CRV vanwege de gehalten naar het buitenland vermarkt. Wij denken er echter wel koeien voor te hebben”, meent Erik. „Je moet af en toe doen wat een ander niet doet. En verder proberen we eenvoudig te boeren en de kostprijs in de hand te houden.” ■

De stal met vooraan de luifel en op de achtergrond de overkapping waaronder de voorraadbunkers zijn geplaatst.

mais, stro, bierbostel en mineralen en wordt met de Wasserbauer-voerrobot gevoerd. Het rantsoen wordt aangevuld met krachtvoerbrok, dat via krachtvoerautomaten wordt verstrekt. Het melkvee is in een hoogproductieve en een laagproductieve groep verdeeld, maar wordt in de zomer in één koppel geweid. Het grondareaal bedraagt 116 hectare, waarvan 10 hectare natuurland, 10 hectare mais en de rest grasland.

